

Vyhlásenie CED

Zubné lekárstvo a bezpečnosť pacientov počas pandémie COVID-19

NOVEMBER 2020

I. ÚVOD

Rada európskych zubných lekárov (CED) je európske neziskové združenie, ktoré zastupuje viac ako 340 000 zubných lekárov z celej Európy. Združenie bolo založené v roku 1961 a v súčasnosti je zložené z 33 národných zubných združení z 31 európskych krajín.

Kľúčovým cieľom CED je prispieť k ochrane verejného zdravia a k podpore vysokých štandardov pre európskych občanov v zubnom lekárstve a ústnej starostlivosti. Európski zubní lekári sa zaväzujú poskytovať bezpečnú a kvalitnú starostlivosť o ústnu dutinu, ako aj zmierňovať riziká spojené so zdravotnou starostlivosťou pre pacientov, členov zubného tímu a samotných zubných lekárov. Cieľom zubného lekárstva je minimalizovať riziká a nastoliť otvorenú kultúru bezpečnosti pacientov, v ktorej sa môžu odborníci poučiť zo svojich vlastných skúseností i skúseností iných.

II - DOPAD COVID-19 NA ZUBNÉ LEKÁRSTVO

Globálne šírenie vírusu SARS-CoV-2 a vyhlásenie pandémie COVID-19 v marci 2020 malo za následok ďalekosiahle dopady pre všetky odvetvia našej spoločnosti vrátane zubného lekárstva. Počas prvých mesiacov pandémie zaviedli európske vlády celý rad opatrení na zabránenie šírenia, vrátane miestnych a národných lockdownov, odporúčaní zostať doma, karantén, zákazu vychádzania a cestovných obmedzení. V celej Európe bolo poskytovanie starostlivosti o ústnu dutinu výrazne obmedzené, pretože väčšine zubných lekárov bolo odporúčané alebo prikázané poskytovať iba urgentné zubné ošetrovanie. Odvtedy sa väčšine zubných lekárov umožnil návrat k bežnému poskytovaniu starostlivosti, v niektorých prípadoch postupne a s určitými úpravami alebo výnimkami; vo väčšine európskych krajín sa to stalo od polovice apríla do polovice mája 2020.

Pandémia COVID-19 má významný vplyv na stomatológiu, okrem počiatočného dočasného pozastavenia bežnej starostlivosti a prevencie. Zubní lekári sú povinní dodržiavať existujúce aj nové pokyny a normy na kontrolu infekcie. Výsledkom sú úpravy všetkých aspektov ich práce, od triedenia a plánovania pacientov až po používanie ďalších osobných ochranných prostriedkov. Existuje tiež požiadavka na vyššiu hygienu prostredia a primerané vetranie priestorov zubnej ordinácie. Aj keď sa zdá, že sa čoraz viac objavujú dôkazy o bezpečnosti poskytovania bežnej starostlivosti o zuby za podmienok pandémie COVID-19, čo naznačuje zanedbateľný počet hlásených prípadov infikovaných zubných lekárov, nedostatok jasných odporúčaní a vedeckého výskumu v oblasti zubného lekárstva predstavuje dlhodobé hrozby pre povolanie a všeobecne pre zdravie ústnej dutiny Európanov. V počiatočných fázach pandémie bolo poskytovanie ústnej starostlivosti prísne obmedzené, čo bolo oprávnené, za podmienok hrozby nekontrolovaného šírenia vírusu SARS-CoV-2 a nedostatočného porozumenia spôsobu jeho prenosu. Vytvorilo to tiež nesprávny dojem, že zubné lekárstvo nie je bezpečné a že väčšina zubných ošetrovaní by sa mala odložiť na koniec pandémie. Obavy verejnosti ešte viac podporovala nesprávna mediálna interpretácia štátnych a medzinárodných pokynov. Najvýznamnejšie z nich boli „Úvahy o poskytovaní základných služieb ústneho zdravia v kontexte COVID-19“ Svetovej zdravotníckej organizácie (WHO), o ktorých médiá informovali, že odporúčajú odložiť rutinnú starostlivosť o ústne zdravie v krajinách s komunitným šírením COVID-19.

Médiá ignorovali druhú časť odporúčaní WHO, ktorá sa odvolávala na oficiálne odporúčania na národnej, regionálnej alebo miestnej úrovni ako základ pre rozhodnutie o odložení ústnej starostlivosti.

Rovnako sa ukazuje, že nie je správny prístup k lekárske postupom, pri ktorom sa vytvárajú aerosóly, že poškodzuje obnovenie úplného poskytovania starostlivosti o ústnu dutinu. Podľa WHO sú liečebné postupy generujúce aerosól (AGP) spojené so zvýšeným rizikom infekcie zdravotníckeho personálu na COVID-19ⁱⁱ. V závislosti od situácie infekcie sa odporúča vyhnúť sa týmto postupom, ak je to možné. Dostupné štatistiky o počte infikovaných zubných lekárov sa však zdajú byť výrazne nižšie ako v iných zdravotníckych profesiách a naznačujú, že AGP v zubnom lekárstve bude možno potrebné považovať za zásadne odlišné od AGP v medicíne, na rozdiel od predpokladov WHO a Európskeho centra pre správy o prevencii a kontrole chorôb (ECDC)ⁱⁱⁱ. V tejto otázke je potrebný ďalší výskum, ale protokoly o kontrole infekcie a používanie osobných ochranných prostriedkov, ktoré bežne používali zubní lekári už pred pandémiou COVID-19, budú pravdepodobne prispievajúcim faktorom.

III - STANOVISKO CED

- Starostlivosť o ústnu dutinu, ktorá zahŕňa nielen urgentné a nevyhnutné ošetrovanie chrupu, ale aj bežnú starostlivosť, ako sú lekárske prehliadky, dentálna hygiena a prevencia, by sa mala považovať za základnú starostlivosť a nemala by sa odkladať, kým nebude vyriešená pandémia COVID-19. Zdravie ústnej dutiny je neoddeliteľnou súčasťou všeobecného zdravia a odloženie starostlivosti o ústnu dutinu by malo vážny negatívny vplyv na celkové zdravie našej populácie.
- Napriek novým okolnostiam vyvolaným COVID-19 zostáva zubné lekárstvo bezpečné pre zubných pacientov, členov zubného tímu a samotných zubných lekárov. Na ochranu zubného personálu i pacienta sa používajú účinné osobné ochranné pracovné prostriedky (OOPP) a na zvýšenie účinnosti dodržiavania hygienických predpisov sa používajú vhodné dezinfekčné prostriedky. Najmä v počiatočných fázach pandémie zaznamenali zubní lekári nedostatok OOPP sprevádzaný vyššími cenami; malo by sa vyvinúť úsilie, aby sa zabránilo opakovaniu tejto situácie.
- CED je presvedčená, že bez ohľadu na typ a rozsah praxe, či už v súkromnom, verejnom alebo univerzitnom prostredí, by mal pacient dostávať rovnaký štandard bezpečnej zdravotnej starostlivosti, najmä počas endemických alebo pandemických období. Opatrenia zamerané na zvýšenie bezpečnosti pacientov a kvality poskytovanej starostlivosti by sa mali prijať po zvážení rôznych zdravotných stavov, za ktorých sú pacienti liečení. Riziká ovplyvňujúce bezpečnosť pacientov a najvhodnejšie spôsoby ich minimalizácie sa líšia v závislosti od zdravotných podmienok.
- Európski zubní lekári sa vždy zaväzovali poskytovať modernú, bezpečnú a vysoko kvalitnú starostlivosť o ústnu dutinu, ako aj minimalizovať riziká spojené s touto starostlivosťou. Z tohto hľadiska je neustále zvyšovanie úrovne a posilňovanie protokolov týkajúcich sa bezpečnosti pacientov a kvality starostlivosti hlavným záujmom zubného lekára. Poskytuje sa efektívne, s ohľadom na súvisiace náklady. Ďalej bolo aktualizované a upravené veľké množstvo prístupov k zubným administratívnym a terapeutickým činnostiam, aby bolo zaistené úplné splnenie požadovaných štandardov pre bezpečné poskytovanie zubnej starostlivosti.
- Aby sa zabránilo prenosu COVID-19 a zároveň sa poskytoval pacientom plný rozsah liečebnej starostlivosti, zubným lekárom sa odporúča, aby dodržiavali klinické protokoly, pokyny a odporúčania na národnej, regionálnej a miestnej úrovni týkajúce sa bezpečnosti pacientov a prevencie infekcií, ktoré zohľadňujú miestne epidemiologické podmienky a dostupnosť OOPP.
- Ako sa bude vedecký vývoj v oblasti boja proti pandémii posúvať vpred, bude pravdepodobne hrať úlohu testovanie personálu zubného lekára a pacientov.
- Zatiaľ čo CED uznáva, že nie je možné úplne vylúčiť riziko, ktoré predstavujú zubné aerosóly, je možné ho minimalizovať vhodným použitím OOPP, veľkým objemom odsávania a používaním gumovej priehradky (koferdamu), ako aj hygienou,

- dezinfekciou, sterilizáciou a častým vetraním.
- CED je presvedčená, že je potrebný ďalší výskum AGP v zubnom lekárstve a s tým súviaceho prenosu COVID-19. Je to tak najmä vo svetle vyvíjajúcej sa vedy a potreby zubných lekárov udržiavať krok s najlepšimi dostupnými poznatkami.
 - CED by chcela zdôrazniť, že v záujme bezpečného prostredia pre pacientov a zubný tím by zubní lekári nemali zanedbávať dôležitosť vlastného dobrého duševného a fyzického zdravia a starostlivosti o seba pri práci za nových okolností vytvorených pandémiou COVID-19, čo môže predstavovať ďalšiu záťaž pre ich duševné zdravie.

Prijaté na valnom zhromaždení CED 20. novembra 2020

ⁱWorld Health Organization (WHO), Considerations for the provision of essential oral health services in the context of COVID-19. Available here: <https://www.who.int/publications/i/item/who-2019-nCoV-oral-health-2020.1>

ⁱⁱWHO, Transmission of SARS-CoV-2: implications for infection prevention precautions. Available here: <https://www.who.int/publications/i/item/modes-of-transmission-of-virus-causing-covid-19-implications-for-ipc-precaution-recommendations>.

ⁱⁱⁱEuropean Centre for Disease Prevention and Control, COVID-19 infection prevention and control for primary care, including general practitioner practices, dental clinics and pharmacy settings. Available here <https://www.ecdc.europa.eu/en/publications-data/covid-19-infection-prevention-and-control-primary-care>.